

Теорія та історія держави і права

УДК 340.1:342.5

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15053196>

Взаємовплив інституту дискреції та принципу юридичної визначеності

Омельченко Андрій Володимирович

аспірант Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»,
<https://orcid.org/0000-0003-4281-2173>

Прийнято: 13.12.2024 | Опубліковано: 29.12.2024

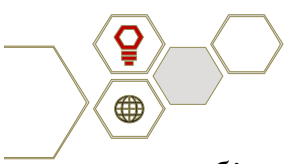
***Анотація.** Дану статтю присвячено дослідженню сутності та цінності дискреційних повноважень органів публічної влади через з'ясування механізмів взаємодії інституту дискреції та принципу юридичної визначеності.*

Принцип юридичної визначеності поряд з іншими елементами є складовою частиною концепту верховенства права, однак в той же час є самостійним багатогранним явищем який має власні структурні елементи які характеризують його зміст.

З огляду на наведену характеристику автором досліджено вплив інституту дискреції на принцип юридичної визначеності, через внутрішні складові елементи принципу юридичної визначеності, з однієї сторони, а також через інші суміжні елементи доктрини верховенства права.

Проведене дослідження взаємозв'язку інституту дискреції та принципу юридичної визначеності розкриває симбіотичний вимір взаємодії двох правових явищ.

Автором здійснено дослідження механізму способів взаємодії інституту дискреції з принципом юридичної визначеності, а також з урахуванням по-елементної характеристики принципу юридичної визначеності, досліджено

симбіотичний вимір взаємодії, таких двох правових явищ як принцип юридичної визначеності та інститут дискреції.

Оскільки з однієї сторони, інститут дискреції органів публічної влади направлений на забезпечення дотримання верховенства права, невід'ємним елементом якого виступає принцип правової визначеності, а з іншої сторони саме принцип юридичної визначеності встановлює, програмує роботу самого інституту дискреції органів публічної влади, автором виявлено стійкий взаємозв'язок між даними явищами.

У даному випадку прослідковується симбіоз правових явищ, тобто вдале поєднання різнорідних елементів яке є взаємовигідним одне для одного та сприяє утвердження як принципу правової визначеності так і інституту дискреції.

Ключові слова: *дискреційні повноваження, адміністративний розсуд, верховенство права, принцип правової визначеності, легітимні очікування.*

Interaction between the institution of discretion and the principle of legal certainty

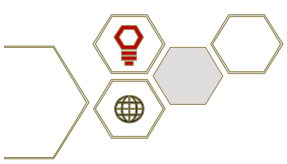
Andrii Omelchenko

PhD Student at the Open International University of Human Development "Ukraine",
<https://orcid.org/0000-0003-4281-2173>

Abstract. *This article is dedicated to the study of the essence and value of discretionary powers of public authorities by clarifying the mechanisms of interaction between the institution of discretion and the principle of legal certainty.*

The principle of legal certainty, along with other elements, constitutes an integral part of the concept of the rule of law. However, at the same time, it is an independent and multifaceted phenomenon with its own structural elements that define its content.

Based on this characterization, the author examines the impact of the institution of discretion on the principle of legal certainty, both through the internal structural

components of the principle of legal certainty on the one hand, and through other related elements of the rule of law doctrine on the other.

The conducted study of the interrelation between the institution of discretion and the principle of legal certainty reveals the symbiotic dimension of the interaction between these two legal phenomena.

The author explores the mechanisms and methods of interaction between the institution of discretion and the principle of legal certainty. Taking into account the element-by-element characterization of the principle of legal certainty, the research also examines the symbiotic dimension of their interaction as legal phenomena.

Since, on the one hand, the institution of discretion of public authorities is aimed at ensuring adherence to the rule of law, of which the principle of legal certainty is an indispensable component, and on the other hand, the very principle of legal certainty determines and structures the functioning of the institution of discretion, the author identifies a stable interconnection between these legal concepts.

In this context, a legal symbiosis is observed—namely, a successful combination of heterogeneous elements that mutually reinforce each other and contribute to the establishment and strengthening of both the principle of legal certainty and the institution of discretion.

Keywords: *discretionary powers, administrative discretion, rule of law, principle of legal certainty, legitimate expectations.*

Постановка проблеми. Дане дослідження є спробою дослідити яким чином інститут дискреції, будучи складним інтелектуальним механізмом, який використовується органами та посадовими особами органів публічної влади, має вплив на принцип правової визначеності як складової частини верховенства права, а також дослідити вплив принципу правової визначеності на інститут дискреції.

Оскільки з однієї сторони, інститут дискреції органів публічної влади направлений на забезпечення дотримання принципу правової визначеності, а з іншої сторони саме принцип правової визначеності встановлює, програмує

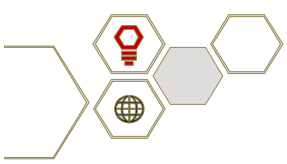
роботу самого інституту дискреції в діяльності органів публічної влади, можна констатувати наявний стійкий взаємозв'язок між даними явищами.

В наведеному контексті, правозастосовна діяльність органів публічної влади в рамках дискреційних повноважень потребує додаткового дослідження в частині її взаємозв'язку з принципом правової визначеності та їхнього співіснування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питання взаємовпливу (обопільної взаємодії) двох правових явищ таких як інститут дискреції та принципу правової визначеності в діяльності органів публічної влади є недостатньо дослідженим та потребує ґрунтового наукового аналізу. Разом із тим, окремі аспекти сутності дискреційних повноважень органів публічної влади у своїх наукових працях досліджували такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.В. Анісімова, Л.В. Аллахвердова, Н.А. Бааджи, В.М. Бевзенко, Ю.М. Грошевого, Р.С. Мельник [1] , В.О. Омелян [5] , В.С. Смородинський [3], Ткач, Т.М. Фуфалько, І.С. Шкурська та інші. Праці вказаних вчених заклали підґрунтя для аналізу дискреційних повноважень в публічному урядуванні та мають велике наукове значення.

Дослідженню окремих аспектів принципу правової визначеності, присвячено роботи Л.Л. Богачової, Н.В. Варламової, Ю.І. Матвєєвої, С.П. Головатого, М.І. Козюбри, С.П. Погребняка, І.В. Рехтіної, С.В. Шевчука, В.О. Панкратової та ін. Втім жодного разу правова визначеність та інститут правозастосовної дискреції не розглядалися у їхньому симбіотичному взаємозв'язку, що вказує на новизну та актуальність обраної теми. Потенційний внесок даної розвідки у розвиток юридичної науки полягає у виявленні шляхів та способів взаємодії двох правових явищ через їх взаємовплив, що відкриває перспективу широкого наукового дослідження зазначеної проблематики.

Мета статті. Метою статті є дослідження особливостей взаємного впливу інституту дискреції та принципу правової визначеності. Також у статті з'ясовується питання важливості функціонування інституту дискреції для

принципу правової визначеності, а з іншого боку значення самого принципу правової визначеності для становлення інституту дискреції.

Виклад основного матеріалу. На думку деяких вчених, свавілля є категорією, тісно пов'язаною з терміном «дискреційні повноваження» або «повноваження на підставі розсуду». У цьому випадку йдеться про те, що свавілля може виявлятися насамперед там, де суб'єкти публічної адміністрації мають можливість діяти на власний розсуд, тобто обирати один з кількох варіантів своєї поведінки (рішень). [1, с. 71]

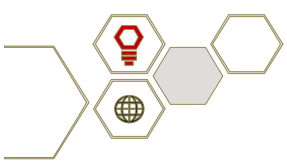
Законом України «Про адміністративну процедуру» надано визначення дискреційному повноваженню, відповідно до якого, дискреція - це повноваження, надане адміністративному органу законом, обирати один із можливих варіантів рішення відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано. [2]

Деякі вчені, провівши семантико-етимологічне дослідження дискреції та свавілля, зробили припущення, що зазначені терміни є синонімами, що відрізняються лише специфічними змістовними відтінками: у дискреції є якісь межі, а у свавілля жодних.

З однієї сторони, не можемо погодитись з таким твердженням, оскільки саме наявність даних змістовних відтінків і не дозволяє їх визначати як синоніми, однак, з іншої сторони, змушені констатувати, що сам факт наявності наукової дискусії в дослідженні питання невизначеності коріниться в самій природі дискреційних повноважень.

З огляду на наведене, неможливо ігнорувати таку особливість дискреційних повноважень, як присутність в її змісті певної невизначеності, адже даний інститут передбачає можливість вибору альтернативних варіантів поведінки для суб'єктів публічної влади.

Однією з основних складових доктрини верховенства права є принцип юридичної визначеності, який, шляхом задіяння складних інтелектуальних механізмів, збалансовує можливість задоволення природньої потреби кожного

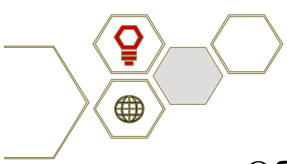
члена суспільства мати можливість вільно планувати власні дії а також прогнозувати наслідки у зв'язку з вчиненням таких дій.

Правова визначеність (оригінальний англійський термін “legal certainty”, у різних джерелах перекладається також як «юридична визначеність» та «правопевність») є загальним принципом права та вимогою верховенства права, що передбачає легкість і доступність з'ясування змісту права та юридично забезпечену можливість скористатися цим правом. [3, с 185]

Тому, враховуючи семантичні взаємозв'язки понять «правова визначеність» і «юридична визначеність» будемо їх застосовувати як взаємозамінні з однаковим змістовним навантаженням.

Суспільні правовідносини які вже знайшли своє регулювання у правовій системі стрімко розвиваються. Більше того, постійно виникають нові суспільні відносини на які правова система як їх регулятор ще в повній мірі не встигла відреагувати. Постійний розвиток суспільних відносин, унеможлиблює їх чітке нормативне врегулювання, а тому закономірним є виникнення та функціонування у правозастосовній діяльності, будь-якої демократичної держави, інструмента який дозволяє органам публічної влади та їх посадовим особам ефективно задовольнити соціально справедливі інтереси індивіда та суспільства в цілому. На нашу думку, саме таким інструментом, в умовах постійного розвитку суспільних правовідносин, є наділення органів публічної влади та їх посадових осіб дискреційними повноваженнями.

Видатний австро-британський політичний філософ Фрідріх фон Гаєк, досить вдало сформулював думку відповідно до якої, ніщо так не відрізняє вільну країну від самодержавної як дотримання принципу, відомого як верховенство права. І намагаючись лаконічно сформулювати свою думку, без подробиць, пояснив, що уряд в такій країні має діяти в межах заздалегідь встановлених та оголошених правил. Фактично в даному випадку Ф. Гаєк, виокремив головний елемент верховенства права - принцип правової визначеності. [4, с.15].

Обґрунтовуючи, важливість дії даного принципу Ф. Гаєк, пояснював, що такі правила дозволяють кожному з достатньою впевненістю передбачити, як застосовуватимуться владні повноваження за певних обставин і, виходячи з цього, планувати свої справи. Таким чином, у межах «правил гри» людина може вільно переслідувати власні цілі й бути впевненою, що уряд не стоятиме їй на заваді. [4, с. 15]

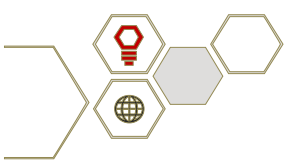
В своїх працях, В. Омелян акцентує на доцільності застосування адміністративного розсуду, як більш гнучкого в реалізації інструменту саме в умовах тимчасової невизначеності, тобто до моменту усунення такої невизначеності шляхом нормативного врегулювання конкретних суспільних відносин. [5, с. 135]

Однак, на нашу думку не всі невизначеності є тимчасовими, велика частина публічних правовідносин будуть лишатись тими які можуть бути врегульовані виключно шляхом застосування інституту адміністративного розсуду.

Як слушно зазначає Ю. Матвєєва, правова визначеність (legal certainty) є одним з найважливіших принципів верховенства права, тож говорити про омріяне верховенство права без важливого його елементу – принципу правової визначеності неможливо. [6, с. 29]

На думку Ю. Грошевого, використання оцінних понять, з одного боку, є проявом динамізму права, умовою його пристосування до ситуацій та умов життя, які постійно змінюються, умовою ефективного правозастосування. Вони виконують функцію прив'язки юридичного формалізму до конкретних умов життя. З другого боку, невизначеність змісту норми права значно знижує її інформаційне та ціннісно-орієнтуюче значення, припускає можливість необмеженого розсуду в процесі правозастосування, що може призвести до свавілля з боку правозастосовника, наділеного владними повноваженнями, зловживання владою, порушення принципу законності. [7, с.279]

На переконання Н. Бааджи, історія розвитку права невідривно пов'язана із трансформацією суспільних відносин, що постійно потребували нового та більш

систематизованого підходу щодо нормотворчої діяльності, а також застосування цих норм на практиці. [8, с.197]

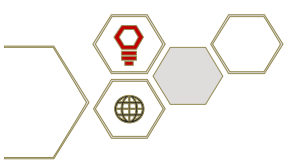
На нашу думку, дискреційні повноваження органів публічної влади мають специфічну особливість яка полягає в тому що першочергово орган публічної влади має обов'язок максимально оптимально вирішити конкретну справу і лише для цього наділений правом вирішити її шляхом застосування адміністративного розсуду і спрямоване на належне виконання такого обов'язку.

Зокрема О. Фаст, зазначив, що «характерними ознаками принципу верховенства права є такі: визнання пріоритету невідчужуваних прав людини над інтересами держави, сприйняття призначення держави як дієвого механізму захисту цих прав, а також високий статус судової практики і правотворчості. Натомість інститут правової держави має на меті насамперед технічно впорядкувати державний механізм і змушує владу діяти у відповідності до нею ж визначеної процедури». [9, с. 37]

Отже, в публічному адмініструванні дискреційні повноваження виконують функцію додаткового спеціального інструменту яким законодавець наділив органи державної влади, з метою виконання покладених на них державою повноважень.

Відповідно до визначення наведеного в етимологічному словнику української мови термін «інструмент» походить від лат. *Instrumentum* - «знаряддя» пов'язане з дієсловом *instruo* «споруджую, озброюю, будую» — це об'єкт, який може розширити здатність людини змінювати особливості навколишнього середовища. [10, с. 309]. За визначенням наведеним у Вікіпедії, «інструмент» це також простий фізичний або складний інтелектуальний механізм, який використовується працівниками з найрізноманітніших сфер для виконання певного завдання. [11]

Отже з огляду на наведене, постає питання, яким чином інститут дискреції, будучи складним інтелектуальним механізмом, який використовується органами та посадовими особами органів публічної влади, має вплив на принцип правової

визначеності як складової частини верховенства права, а також питання впливу принципу правової визначеності на інститут дискреції.

Принцип правової визначеності поряд з іншими елементами є складовою частиною концепту верховенства права, однак в той же час є самостійним багатогранним явищем який має власні структурні елементи які характеризують його зміст.

З огляду на наведену характеристику, вбачається за можливим запропонувати розглянути вплив інституту дискреції на принцип правової визначеності, з однієї сторони через його внутрішні складові елементи, а також через інші суміжні елементи доктрини верховенства права.

На нашу думку, є доцільним розпочати дослідження даного питання з вивчення впливу інституту дискреції на принцип правової визначеності через його суміжні елементи які спільно розкривають сутність доктрини верховенства права.

Згідно з Доповіддю Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) від 4 квітня 2011 року складовими елементами принципу верховенства права є: законність, включаючи прозорий, підзвітний та демократичний процес введення в дію приписів права; юридична визначеність; заборона свавілля; доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; дотримання прав людини; заборона дискримінації та рівність перед законом. [12, с. 177]

З аналізу складових елементів доктрини верховенства права, можемо констатувати, що правова визначеність та заборона свавілля, поруч з іншими елементами, є її складниками які доповнюючи один одного характеризують доктрину верховенства права.

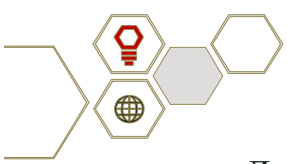
Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія) у своїй доповіді «Верховенство права» від 04.04.2011 року, №512/2009, серед основних (обов'язкових) елементів верховенства права відокремила заборону свавілля (п.52 доповіді), згідно змісту якої дискреційні повноваження є

необхідними для здійснення всього діапазону владних функцій у сучасних складних суспільствах, однак ці повноваження не мають здійснюватись у свавільний спосіб. [12, с. 179]. Отже вимога здійснення суб'єктами владних повноважень дискреційних повноважень в такий спосіб (не свавільний) є самостійною гарантією яка потенційно захищає від порушення особистих прав осіб відносно яких такі повноваження будуть застосовані.

Враховуючи, що природа інституту дискреції містить в собі певну невизначеність, суб'єкти публічної влади для досягнення мети в тому числі і реалізації інтелектуального потенціалу суспільства, зобов'язані застосовувати її як інструмент публічного управління з урахуванням такого складника верховенства права як заборона свавілля. В свою чергу застосування та чітке дотримання такої заборони направлене на унеможливлення ухвалення суттєвого несправедливих, необґрунтованих, нерозумних чи деспотичних рішень, а тому це безпосередньо має позитивний вплив на принцип правової визначеності.

Доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю, є також важливим елементом доктрини верховенства права через який інститут дискреції має вплив на принцип правової визначеності. Даний вплив відбувається на стадії перевірки судовими органами обґрунтованості та законності застосування дискреції органами публічної влади. Однак варто зауважити, що на стадії оцінки можливих варіантів прийняття рішень даний вплив також є суттєвий. Дане твердження обґрунтовується тим, що орган публічної влади або посадова особа під час розв'язання певного конкретного завдання та пошуку варіанту вирішення певної справи (правової проблеми) шляхом прийняття того чи іншого рішення, у формулу розв'язку такого завдання закладає можливість оскарження його дій або прийнятого рішення до незалежного та безстороннього суду, і саме тому наявність такої вірогідності дисциплінує та стимулює суб'єктів що здійснюють застосування дискреційних повноважень до прийняття обґрунтованих та прогнозованих рішень.

Дотримання прав людини, будучи важливим елементом доктрини верховенства права, відіграє роль базових обов'язкових правових орієнтирів які визначають межі дискреційних повноважень поза якими такі повноваження стають свавільними. Таким чином, на стадії оцінки можливих варіантів рішень або дій під час застосування дискреційних повноважень, орган публічної влади або посадова особа розуміє правові межі в яких відбувається пошук альтернативних варіантів рішень або дій.

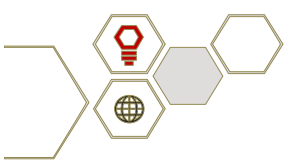
З іншого боку зацікавлена особа, в інтересах якої застосовуються дискреційні повноваження має законні очікування, що орган публічної влади не вийде за рамки дискреційних повноважень за якими вже відбудеться порушення його прав, що в свою чергу сприяє можливості громадянам планувати власну поведінку з урахуванням саме таких фундаментальних очікувань.

З огляду на наведене, вбачається вплив інституту дискреції на принцип юридичної визначеності через задіяння в процесі правозастосування інших елементів доктрини верховенства права які спільно з принципом юридичної визначеності розкривають суть такої доктрини.

В свою чергу, вплив інституту дискреції на принцип правової визначеності прослідковується також через внутрішні складові елементи принципу правової визначеності.

Згідно Дослідження Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) 18 березня 2016 року № 711/2013 «Мірило правовладдя», ухваленого Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11-12 березня 2016 року), схваленого Комітетом міністрів (на рівні їх заступників) на 1263-му засіданні (6-7 вересня 2016 року) та Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи на 31-й сесії (19-21 жовтня 2016 року), юридична визначеність, як складова правовладдя, чи за іншою термінологією – верховенства права, складається з:

- доступності (доступність) законодавства;
- доступності (доступності) судових рішень;
- передбачності актів права;

- сталості і послідовності приписів права;
- легітимних очікувань;
- унеможливлення зворотної дії;
- принципів *nullum crimen sine lege* та *nullum poena sine lege*;
- принципу *Res judicata*. [13, с.22-24]

На даному етапі дослідження впливу інституту дискреції на принцип правової визначеності, можемо констатувати що даний інститут впливає принаймні через наступні складові елементи принципу правової визначеності: передбачності актів права; сталості і послідовності приписів права; легітимних очікувань.

Що стосується складового елементу принципу правової визначеності такого як передбачуваність актів права, варто зазначити що відповідно до п. 58 та п.59 Дослідження Європейської комісії «За демократію через право» 18 березня 2016 року № 711/2013 «Мірило правовладдя», передбачність, за визначенням Венеційської комісії, означає не лише те, що приписи акта права мають бути (де можливо) проголошеними ще до їх імплементації, а й що вони мають бути передбачними за своїми наслідками: їх має бути сформульовано з достатньою чіткістю та зрозумілістю, аби суб'єкти права мали змогу впорядкувати свою поведінку згідно з ними. [13, с.22]

Варто наголосити, що Венеціанською комісією, констатується, що завбачливість застереження щодо конкретних небезпек наразі стала зростаюче важливою і така еволюція має пояснення оскільки збільшення ризиків пояснюється технологічним розвитком і відповідно повноваження держави можуть бути окреслено надто широко і не дуже чітко. [13, с.22]

Саме в даній невизначеній зоні публічних правовідносин інститут дискреції, виконуючи функцію спеціального інструменту, забезпечує передбачуваність актів права шляхом «закриття собою» прогалів законодавства.

На думку О. Анісімова, така область правової невизначеності або альтернативності варіантів дій не завжди прямо передбачена законом, інколи для її виявлення необхідно провести системний аналіз існуючих норм, який зазвичай

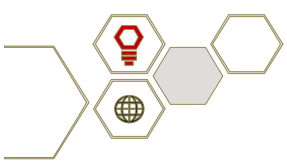

здійснюється суб'єктом правозастосування при здійсненні правозастосовної діяльності. У даному разі йдеться про відшукування суб'єктом правозастосування невизначеності в правових нормах, яка потребує нормативного врегулювання в силу своєї природи походження. Така невизначеність може мати місце в будь-якому структурному елементі класичної норми (диспозиція, санкція або гіпотеза) і саме застосування дискреції таку невизначеність усуває, тобто дискреція доповнює собою структурний елемент норми права. [14, с. 28]

Венеціанською комісією, також зазначено, що брак сталості й послідовності законодавства або дій виконавчої влади може вплинути на спроможність особи планувати свої дії. Проте сталість не є самоціллю: приписам права має бути властивою спроможність пристосовуватись до умов, що змінюються. [13, с.23]

В тезі «приписам права має бути властивою спроможність пристосовуватись до умов, що змінюються» яка викладена в п. 60 Дослідження Європейської комісії «За демократію через право» 18 березня 2016 року № 711/2013 «Мірило правовладдя» [13, с.23] закладене змістовне навантаження функції інституту дискреції, оскільки саме виникнення нових правовідносин провокує зміну приписів права в такій сфері, а тому застосування адміністративного розсуду в такому випадку є неминучим та обґрунтованим, враховуючи неможливість законодавця передбачити виникнення всіх можливих правовідносин в майбутньому.

Передбачуваності актів права в Україні, сприяє нормативне врегулювання умов у відповідності до яких здійснення адміністративних повноважень вважається законним. Відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону України «Про адміністративну процедуру» здійснення адміністративним органом дискреційного повноваження вважається законним у разі дотримання таких умов: дискреційне повноваження передбачено законом; дискреційне повноваження здійснюється у межах та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законом; правомірний вибір здійснено адміністративним органом для

досягнення мети, з якою йому надано дискреційне повноваження, і відповідає принципам адміністративної процедури, визначеним цим Законом; вибір рішення адміністративного органу здійснюється без відступлення від попередніх рішень, прийнятих тим самим адміністративним органом в однакових чи подібних справах, крім обґрунтованих випадків. [2]

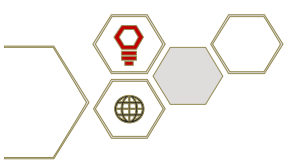
Тому, в даному випадку, інститут дискреції забезпечує сталість та послідовність приписів права та дій органів публічної влади саме завдяки намагання дотримання умови здійснення вибору рішення органом публічної влади без відступлення від попередніх рішень, прийнятих тим самим адміністративним органом в однакових чи подібних справах.

Принцип легітимних очікувань, будучи складовою частиною правової визначеності, так само виражає ідею, що органи публічної влади повинні не лише додержуватися приписів актів права, а й своїх обіцянок та спричинених ними очікувань. Згідно з доктриною легітимних очікувань – ті, хто чинить добросовісно на підставі права, яким воно є, не повинні відчувати краху надій щодо своїх легітимних очікувань. [13, с.23]

Зазвичай, саме застосовуючи дискреційні повноваження, органи публічної влади приймають рішення індивідуального характеру та створюють для осіб обґрунтовані підстави сподіватись на дотримання певних прав і свобод, що підлягають захисту, зокрема і щодо захисту права власності яка зокрема гарантується статтею 1 Першого додаткового протоколу до Європейської конвенції з прав людини.

В даному випадку, інститут дискреції, виконуючи роль спеціального інструменту для захисту прав та інтересів громадян, створює обґрунтовані підстави сподіватись на задоволення певних прав громадянина що підлягають захисту, а забезпечення захисту таких законних (легітимних) очікувань утверджує правову визначеність.

Як зазначив Конституційний Суд України у рішенні від 11 жовтня 2018 р. № 7-р/2018, дискреційні повноваження, мають узгоджуватися з конституційним принципом верховенства права, насамперед з такими його елементами, як

юридична визначеність та заборона свавілля. Конституційний Суд України вважає, що принцип юридичної визначеності як один із елементів верховенства права не виключає визнання за органом публічної влади певних дискреційних повноважень у прийнятті рішень, однак у такому випадку має існувати механізм запобігання зловживанню ними. [15]

З огляду на функціональну мету інституту дискреції він перебуває під безпосереднім впливом як принципу правової визначеності так і інших елементів концепції верховенства права. Зокрема такий вплив прослідковується через встановлення меж дискреційних повноважень, мету застосування дискреційних повноважень тощо.

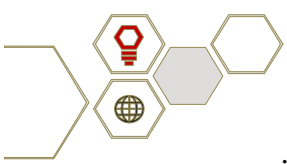
Висновки. В результаті проведеного дослідження, можна констатувати, що інститут дискреції впливає на принцип правової визначеності через низку суміжних елементів доктрини верховенства права, таких як: заборона свавілля; доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; дотримання прав людини.

Також з'ясовано особливості впливу інституту дискреції на принцип правової визначеності, принаймні через наступні його складові елементи: передбачності актів права; сталості і послідовності приписів права; легітимних очікувань.

Як ми переконалися, виконуючи покладену на нього функцію, інститут дискреції сприяє утвердженню правової визначеності та має позитивний вплив на принцип правової визначеності, як через інші суміжні елементи верховенства права, так і через внутрішні його складові елементи.

Проте беззаперечним є факт, що принцип правової визначеності має безпосередній вплив на інститут дискреції та й по великому рахунку забезпечує (гарантує) його функціонування.

Інститут дискреції є інструментом який дозволяє органам публічної влади та їх посадовим особам захистити права та задовольнити законні інтереси індивіда та суспільства в цілому. З огляду на функціональну мету інституту

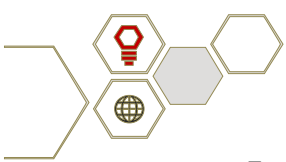
дискреції, він перебуває під безпосереднім впливом як принципу правової визначеності так і інших елементів верховенства права. Зокрема, такий вплив прослідковується через встановлення меж дискреційних повноважень, визначення принципів дискреційних повноважень, мети застосування дискреційних повноважень, тощо.

Оскільки з однієї сторони, інститут дискреції органів публічної влади направлений на забезпечення дотримання принципу верховенства права (в тому числі і принципу правової визначеності, як його елементу), а з іншої сторони саме принцип правової визначеності встановлює, програмує роботу самого інституту дискреції органів публічної влади, можна констатувати про наявний стійкий взаємозв'язок між даними явищами.

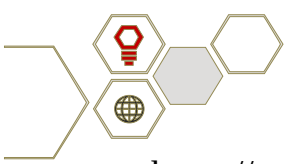
Можна стверджувати існування стійкого симбіозу правових явищ, тобто вдале поєднання різнорідних елементів, яке є взаємовигідним одне для одного та сприяє утвердження як принципу правової визначеності так і інституту дискреції.

Список використаних джерел

1. МЕЛЬНИК, Р. С. Загальне адміністративне право: навч. посібник; РС Мельник, ВМ Бевзенко; за заг. ред. *РС Мельника*. Київ: *Ваите*, 2014, 376: 90. [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/c/358156.pdf> (дата звернення: 12.04.2024.)
2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2073-IX. Дата оновлення 09.12.23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>. (дата звернення: 12.04.2024.)
3. СМОРОДИНСЬКИЙ, Віктор. Правова визначеність: Правова визначеність. *Філософія права і загальна теорія права*, 2020, 2: 185-201.
4. ГАЄК, Ф. Шлях до кріпацтва/Ф. фон Гаєк. Київ ГО «Ціна держави», 2016. URL: https://cost.ua/content/uploads/sites/2/2019/12/hayek_road_ukr.pdf (дата звернення: 12.04.2024.)

5. Омелян В.О. Адміністративний розсуд в діяльності публічної адміністрації : дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії : 12.00.07. Дніпро, 2020. 266 с.
6. Матвеева Ю. І. Правова визначеність: pro and contra. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. Т. 1. С. 29–32.
7. Грошевой Ю.М. Проблеми підвищення ефективності застосування норм кримінально-процесуального права. Університетські наукові записки. 2008. № 3. С. 276-281. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2008_3_53.
8. Бааджи Н.А. Історичні аспекти виникнення адміністративного розсуду / Н.А. Бааджи // Південноукраїнський правничий часопис. 2016. №2. С.197-199. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2016_2_56
9. ФАСТ, Олексій. Верховенство права та правова держава: генеза і співвідношення концепцій. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2017, 24.2: 35-37.
10. [ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ](#) : в 7 т. / редкол.: [О. С. Мельничук](#) (гол. ред.) та ін. — К. : [Наукова думка](#), 1985. — Т. 2 : Д — Копці/ Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР ; укл.: Н. С. Родзевич та ін.— 572 с.
11. Інструмент. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82> (дата звернення: 12.04.2024.)
12. Верховенство права. Доповідь схвалена Венеційською комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25-26 березня 2011 року). Право України. 2011. №10. С. 168-184.
13. Мірило правовладдя: Дослідження Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) від 18.03.2016 р. №711/2013, ухвалено Венеційською комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11–12 березня 2016 р.), схвалено Комітетом міністрів (на рівні їх заступників) на 1263-му засіданні (6–7 вересня 2016 р.) та Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи на 31-й сесії (19–21 жовтня 2016 р.). URL:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr)

14. Анісімов О.В. Конституційні засади судової дискреції як гарантії самостійності та ефективності судової влади: дис. ... доктора філософії 081 Право. Ужгород, 2021. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35289>.

15. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-18#Text>. (дата звернення: 12.04.2024.)